

Kansalaisyhteiskunnan roolit yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa

Yhteistoiminnallisia ratkaisuja sirpaloituvien yhteiskuntien ongelmiin – käänne yhteishallintaan ympäristöpäätöksenteossa (CORE) -hankkeen vaikuttavustarina 2/4
20.2.2019

CORE-hankkeen tavoite yhteistoiminnallisen käänteen aikaan saamisesta voi edetä, kun muutoksen tekemisessä ovat mukana myös kansalaisyhteiskunnan toimijat. Hankkeen kansalaisyhteiskuntaa koskevan työn päätavoitteena on edistää yhteistoiminnallista toimintatapaa ja kulttuuria, jossa kansalaiset ja erilaiset kansalaisyhteiskunnan yhteisöt ja organisaatiot saavat itselleen mielekkään roolin mutkikkaiden yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa ja kykenevät halutessaan toimimaan rakentavasti ongelmien ratkaisemiseksi nyt ja jatkossa. Tärkeää on, että samalla heidän osaamisensa ja voimavaransa tuovat merkittävän panoksen näiden ongelmien ratkaisemiseen.

Yhteistoiminnallisuutta uudistuvaan maakuntahallintoon

CORE-hanke on mukana seuraamassa maakuntahallinnon uudistamista ja pyrkii vaikuttamaan maakuntatason suunnitteluun siten, että toiminnassa otettaisiin käyttöön entistä enemmän yhteistoiminnallisia kansalaisosallistumisen malleja. Hankkeen tutkijat ovat osallistuneet yhdessä Keski-Suomen liiton ja kansalaisjärjestön kanssa maakunnan suunnitteluasiakirjojen toimeenpanon kehittämiseen. Taustalla on Jyväskylän yliopiston JYRES-tutkimusryhmän (Jyväskylä Research Group on Civil Society) Keski-Suomen liiton kanssa tekemä aikaisempi yhteistyö. Aiemmassa yhteistyössä tutkijat tekivät kyselyn pohjoisen Keski-Suomen Saarijärven reitin vesistöalueiden asukkaille ja herättivät keskustelua kyselyraportin (Möttönen ym. 2016) tuloksista mm. sanomalehtikirjoituksissa.

CORE-hanke on myös aloittanut yhteistyön kansalaisjärjestö PRV:n (Pelastetaan reittivedet ry.) kanssa. PRV on pyrkinyt hankkimaan asemaa Pohjoisen Keski-Suomen vesistöjen suojelun toimijana. Yhdistys on tehnyt yhteistyötä mm. Keski-Suomen liiton kanssa. PRV on lisäksi kyennyt levittämään ”aatetta” kahteen muuhun maakuntaan, Etelä-Savoon ja Etelä-Pohjanmaalle.

PRV:n, Suomen Luonnonsuojeluliiton, Propäijänne ry:n, CORE-hankkeen, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Keski-Suomen Liiton yhteistyönä on marraskuussa 2018 alkanut Järvipäivät-hanke. Hankkeen tarkoituksena on lisätä kansalaisten kiinnostusta ja pysyviä vaikutusmahdollisuuksia järvien tilan ja arvostuksen parantamiseksi sekä aktivoida heitä omien lähivesiensä seurantaan ja puolustamiseen. Toimenpiteinä hankkeessa ovat asiantuntija- ja mielipidekirjoitukset, keskustelutilaisuudet, kansalaisten aktivoimiseen tähtäävä Vesistölähettilästoiminta sekä huhtikuussa 2019 järjestettävä Järvipäivät-tapahtuma Jyväskylän Paviljongissa. Järvipäivät kokoaa yhteiseen keskusteluun päättäjät, viranomaiset, yksityiset henkilöt ja yritysten edustajat. Tapahtumassa pureudutaan puhtaiden vesistöjen merkitykseen niin kalastukselle, virkistykseksi ja matkailulle kuin elinkeinoelämälle. Keski-Suomen Kehittämisrahasto on myöntänyt hankkeelle rahoituksen. Muita yhteistyötahoja hankkeessa ovat mm. Keski-Suomen ELY-keskus, Keski-Suomen Kalatalouskeskus sekä Jyväskylän kaupunki.

Kaivostoimijoiden vuoropuhelua kyselytulosten äärellä

CORE-hanke on pyrkinyt edistämään kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden vuoropuhelua kaivosalalla. Hankkeen tutkijat kokosivat yhdessä Suomen Akatemian tutkimusohjelman Mineraalivarat ja korvaavat materiaalit (MISU) kanssa Akatemiassa tammikuussa 2018 pidettyyn tiedotus- ja keskustelutilaisuuteen edustajia mm. Suomen luonnonsuojeluliitosta, Suomen Kaivannaisteollisuus ry:stä, Työ- ja Elinkeinoministeriöstä ja Geologian tutkimuskeskuksesta.

Tilaisuudessa esiteltiin uusimman kaivosasennetutkimuksen tuloksia. Suomen Akatemia julkaisi tilaisuuden yhteydessä mediatiedotteen, jonka pohjalta suomalaiset tiedotusvälineet uutisoivat kyselytutkimuksen tuloksia. Suomen Akatemian tiedotustilaisuudessa annettiin yksi radiohaastattelu YLE:n Tampere radioon.

Yhteistyössä australialaisen CSIRO:n (Commonwealth Scientific and Industrial Research Organisation) kanssa toteutettu kyselytutkimus on osa CSIRO:n National citizen attitudes toward mining –tutkimusohjelmaa (<http://citizenvoicesinmining.org/>). Suomea koskeva kyselyaineisto on toteutettu innovatiivisesti nettipohjaisena avoimena datana. Tutkimusdata on avoimesti Internetissä tutustuttavissa ja analysoitavissa eri osapuolille, niin suomalaisille kuin muidenkin maiden toimijoille, osoitteessa <http://www.citizenvoicesinmining.org>.

Taustalla olevan kansainvälisen tutkimusohjelman kumppaneina on yliopistoja ja tutkimuslaitoksia eri maista sekä ICMM (International Council on Mining and Minerals) ja IIED (International Institute for Environment and Development). Yhteistyössä on mukana myös Akatemian rahoittama tutkimuskonsortio "Social licence to operate: a real tool or rhetoric? Examining mining industry in Finland, Australia and Canada" (2014-2018), jonka johtaja myös vastaa CORE-hankkeen yhteistoiminnallista hallintaa käsittelevästä osakokonaisuudesta.

Ajatustenvaihtoa kansalaisyhteiskunnan rooleista riskien hallinnassa ja ydinvoimapolitiikassa

CORE-hankkeen tutkijat toivat kansalaisyhteiskunnan tutkimuksen näkökulmia mukaan riskejä ja turvallisuuskysymyksiä koskevaan keskusteluun konferenssissa "Regional Risks and Risks to Regions" Vilnassa tammikuussa 2018. ERASMUS+ projektin "Risk and Security Governance Studies within Baltic – Nordic Academic Community of Practice" (Risk-Net) organisoimassa konferenssissa oli keskustelijoina eri toimijaryhmien edustajia Pohjoismaista ja Baltiasta.

CORE-hankkeen kansalaisyhteiskuntaa koskevan osatutkimuksen vetäjä oli kutsuttuna luennoitsijana useammassa tilaisuudessa Japanissa maaliskuussa 2018. Tokiossa Japanin ydinjätetoimisto NUMOn tilaisuudessa oli ydinjätetoimiston henkilökuntaa ja muita alan toimijoita kuuntelemassa CORE-hankkeen edustajan luentoa ydinjätehuollon suomalaisen mallin sosiaalisista ulottuvuuksista ja keskustelemassa Japanin pyrkimyksistä rakentaa yhteistoiminnallisempaa mallia ydinjätehuollon kehittämiseksi. Tokiossa järjestetyssä symposiumissa käytiin vastaavasti eri toimijaryhmien kesken keskustelua Suomen ja Japanin ydinjätehuollon malleista, ja Kiotossa pidetyssä seminaarissa Suomen, Saksan ja Japanin ydinvoimapolitiikoista. Kioton seminaarin järjestivät Osaka School of International Public Policy ja Society for Contemporary German History in Japan.

Kohti ruohonjuuritason ja valtionhallinnon vuoropuhelua energiakysymyksissä

Yksi COREn tapaustutkimuksista paneutuu kansalais- ja muiden toimijoiden yhteistoiminnan kehittämiseen uusiutuvaa energiaa käsittelevän tiedon tuotannossa ja päätöksenteossa. Eri toimijatahojen kanssa on käynnistetty keskustelu kansalais- ja yhteisöenergiateemaan keskittyvän politiikkadialogin järjestämiseksi.

Dialogiprosessi tullaan toteuttamaan yhteydessä RENCOP-kumppanuusryhmään, jossa CORE on mukana yhdessä SET-hankkeen kanssa. RENCOP toimii Co2mmunity-hankkeen yhteydessä aurinkosähkön ja maalämmön yhteisöenergiaprojektien kehittämiseksi Suomessa. Ryhmän kautta CORE tavoittaa laajasti aihepiirin käytännön toimijoita.

Työtä on aloitettu myös luomalla yhteyttä paikallisen yhteisöenergiaesimerkin ja TEM:n uusiutuvan energian parissa toimivien viranhaltijoiden välille. Viranhaltijoille välitettiin aiempia kontakteja hyödyntäen kutsu helsinkiläisen Arabianrannan alueen yhteisöenergiaprojektin tilaisuuteen, joka avasi kansalaisten roolia uusiutuvan energian toimijoina. COREn tutkija oli mukana seuraamassa tilaisuutta ja tilaisuuden materiaalit välitettiin viranhaltijoiden tutustuttavaksi.

Tietoisuuden lisäämistä kaupunginosalehden kautta

Kansalaisyhteiskunnan asiantuntija CORE-hankkeesta antoi helsinkiläisen kaupunginosayhdistyksen omistaman Lauttasaari-lehden toimittajalle haastattelun siitä, kuinka NIMBY-ilmiö voidaan ylittää CORE-projektin edistämällä yhteistoiminnallisilla suunnittelu- ja päätöksentekomenetelmillä. COREn edustaja taustoitti tässä yhteydessä toimittajaa NIMBYstä ja CORE-hankkeen perusfilosofiasta sekä tavoitteista.

Kohti tavoiteltua vaikuttavuutta – saavutukset tähän mennessä

Yhteistoiminnalliset osallistumiskäytännöt ovat maankäytön ja luonnonvarojen käytön suunnittelussa Suomessa vielä harvinaisia. Tavoitteena on tapaustutkimusten kautta edistää niiden yleistymistä.

Keski-Suomen liiton kanssa tehtävässä yhteistyössä CORE pyrkii avustamaan maakunnallisen suunnittelun kehittämistä yhteistoiminnallisempaan suuntaan. Edellytykset vaikuttavuudelle ovat hyvät sikäli, että Keski-Suomen liiton hyvien kokemusten ja onnistuneen aiemman tutkimusyhteistyön perustalta on ollut luontevaa jatkaa työskentelyä maakuntahallinnon uudistuksen yhteydessä. Keski-Suomen liiton edustajien mukaan tehdyllä yhteistyöllä on ollut vaikutusta Keski-Suomen liiton toimintamallien uudistamiseen. Tutkimusyhteistyössä tehdyn kyselyn tulosten pohjalta Keski-Suomen liiton maakuntakaavasta vastanneet viranomaiset muuttivat käytäntöjään keskusteluvampaan suuntaan. Keski-Suomen liiton uudentyyppisestä toimintamallista ovat kiinnostuneet myös muut maakuntaliitot.

Tavoitteena on myös kansalaisjärjestöjen toiminnan seuraaminen ja järjestöjen avustaminen niiden pyrkiessä edistämään kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskuntaan ja ympäristöönsä suunnitteluprosessien ja suoran toiminnan kautta.

Nykyisellään uusiutuvan energian edistämiseen liittyy paljon tiedon epäselvyyttä, epävarmuuksia ja avoimia kysymyksiä. Kansalaisten aktivoituminen energiamarkkinoilla uusissa tuottajan ja omistajan rooleissa on kansainvälisten kokemusten valossa potentiaalinen kiistojen aihe Suomessakin. Tavoitteena on mm. Smart Energy Transition - STN-hankkeen työtä täydentäen auttaa erilaisia toimijoita omaksumaan yhteistoiminnallisia toimintatapoja ratkaisujen luomisessa uusiutuvan energian edistämiseen. Samalla pyritään luomaan yhteistä ymmärrystä erityisesti kansalaisten toiminnan merkityksistä ja tavoista tehdä uusiutuvan energian edistämistä yhdessä eri osapuolille helpommaksi ja houkuttavaksi.

Vaikuttavuuden saavuttamiseksi tehty tutkimustyö

Konttinen, E., Salo, M. & Möttönen, S. (2018) Turvetuotannon sosiaalisen toimiluvan menetys Saarijärven reitillä. *Alue ja Ympäristö*. *Alue ja Ympäristö* 47(1), 62-78.

Jartti, T., Litmanen, T., Lacey, J. & Moffat, K. (2017). Finnish Attitudes Toward Mining. YFI Publications 4. University of Jyväskylä (saatavissa <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/56561>)

Möttönen, S., Konttinen, E. & Salo, M. (2016) Ei vettä rantaa rakkaampaa – Aukkaiden arvioita Saarijärven reitin tilasta ja muutoksista. Keski-Suomen liitto. Sarja B 203. Jyväskylä: Keski-Suomen liitto.